

ת.ד 102 בני ברק
פקס: 03-5055919
9139191@gmail.com

זכר מואמינים

גליון שבו עי מבית 'בני אמונים'

פרשת ויחי תשפ"ג שנה ט | גליון מס' 465

פניני אמונים

פניני תפלה בפרשה

פרתחו שערים

דבר מוסד ונשיא 'בני אמונים'

מקור המילים 'א-ל מלך נאמן'

בלשוננו ישנם ראשי תבות רבים הנהגים כפי שהם נקתבים, כגון תז"ל או רש"י, מבלי שיהא צורך לפרש את המשמעות המסתתרת מאחוריהם. די שנגיד את ראשי התבות, והכל יבינו את פגנת הדברים.

דגמה קדומה לכך היא המלה הקדושה אמן. אנו מרבים לאומרה אך לא תמיד זוכרים או מבחינים כי מדובר בראשי תבות. במסכת שבת (ק"ט ב) מלמדת אותנו הגמרא ש'אמן' היא ראשי תבות: "א-ל מלך נאמן". רש"י (שם ד"ה א-ל) מבאר שאין פגנת הגמרא לומר רמז בעלמא, אלא כך הוא באמת, ענינת אמן היא אמירת עדות כי הקדוש ברוך הוא הוא "א-ל מלך נאמן". במקום לחזר ולומר אחר כל ברכה "א-ל מלך נאמן" תקנו חכמים לכלל זאת באמן.

שאלתי פעם יהודי תלמיד חכם, מהו אכן מקורה של ההכרזה "א-ל מלך נאמן"? אמנם מזכרת היא בגמרא, אבל אם אמן היא ראשי תבות של הכרזה זו, מכרז להיות לה מקור קדום יותר, שהלא המלה אמן מזכרת בתורה, בגביאים ובכתובים.

אותו יהודי הראה לי חידוש נפלא שכותב רבי יהודה ב"ר יקר, רבו של הרמב"ם, בפרושו לסדר התפלה (ח"א עמ' ט), ואלו דבריו:

טרם פטירתו, בעת שבקש יעקב לברך את בניו אמר להם בראשית מט א': "האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים". הגמרא (פסחים נו א) מתארת שפאשר בקש יעקב לגלות את קץ הגלות ונסתלקה ממנו שכינה. משךראה זאת יעקב חשש שמא יש פסול בזרעו וישאל את בניו על כך. ענו לו בניו: "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד". מששמע יעקב כך פתח והודה: "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד".

על דברי הגמרא הוסיף רבנו יהודה ב"ר יקר גלוי נפלא: כיון שהבינו בני יעקב שאביהם לא יגלה להם את הקץ, לפיכך לפני שקראו: "שמע ישראל", הוסיפו וקראו: "א-ל מלך נאמן!" כלומר: אך שלא התגלה לנו הקץ, בוטחים ומאמינים אנו בכל לבנו שהקדוש ברוך הוא נאמן להבטחתו ויגאלנו בעת שיעלה צרון לבניו.

הצרת האמונה העצמית של בני יעקב היא סודה של המלה אמן. בענותנו אמן מצטרפים אנו לשנים עשר שבטי י-ה, שעמדו סביב מטת יעקב אביהם והכריזו שגם אם אינם יודעים ואינם מבינים, הם מאמינים וגם אנתנו, מאמינים בני מאמינים, משמיכים בדרךם ומקפידים לענות בני באמונה!

בקריאת 'א-ל מלך נאמן' שבת שלום

298 213 מחולקת"ן

כיום שנפש כלנו חולה; נחלינו בלמוד התורה, נחלינו בתפלה ואנו חולים בכל הנהגותינו בדרך היהדות - אין לנו פתח הצלה, אלא שתשרה שכינה למראשותינו (פאר ישראל ח"ב עמ' רצז).

על הטבת המלך יש להודות לה'

"ויאמר השבעה לי וישבע לו וישתחו ישראל על ראש המטה" (זו לא)

את הסבה להשתחויתו של יעקב פרש רש"י (ע"פ מגלה טז ב): "תעלא בעדניה סגיד ליה", כלומר: שועל ששעתו מצלחת - השתחוה לו. בפשטות כונתו לומר שלאחר שגשבע יוסף לאביו לקיים את בקשתו, הודה לו יעקב באמצעות השתחויה, ואף שאין ראוי שאב ישתחוה לבנו, עשה זאת כדי לחלק כבוד למלכות.

ויש להבין, הלא בהמשך דבריו פרש רש"י שיעקב השתחוה לכוון ראש המטה לפי שהשכינה שורה שם, כפי שאמרו חכמים (שבת יב ב) שהשכינה שורה למעלה מראשותיו של חולה, הרי שהשתחוה לכבוד השכינה ולא לכבוד בנו?

פרש רבי שלמה קלוגור:

אכו, שלא כמובן הפשוט, במלים: "תעלא בעדניה סגיד ליה" התכוון רש"י להסביר דוקא את הסבה שהשתחוה לשכינה ולא ליוסף, והיא: לפי שנהגו בבנו כדון מלך. שכן בשונה מאדם המקבל טובה מחברו, שעליו להכיר טובה למיטיבו על כך שבחר להטיב עמו, המקבל טובה ממלך אינו חייב להכיר טובה אלא לה' ותברך. שכן המלך אינו מיטיב מתוך בחירה, אלא ה' הוא המטה את לבו להטיב עם וזולתו, כפתוב (משלי כא א): "לב מלך ביד ה' על כל אשר יחפץ יטנו" (אמרי שפר).

שיי עולמות

"אם נא מצאתי חן בעיניך שים נא ידך תחת ירכי ועשית עמדי חסד ואמת אל נא תקברני במצרים"

(זו כט)

רבי משה חרדי מרבני כוודיסטאן דרש מפסוק זה רמז על מעלת עניית אמן:

אותיות המלים "שים נא" שאמר יעקב ליוסף טרם הסתלקותו הן פאותיות המלים "אמן ש"י". בכך רמז יעקב שהמקפיד על עניית אמן כראוי עתיד לנחל ש"י עולמות בעולם הבא (ראה עיוני ג יב). וכפי שאמרו חכמים (שבת ק"ט ב): "כל העונה אמן בכל פחו פותחין לו שערי גן עדן" (ויבחר משה' מהד' אהבת שלום) עמ' סכ).

'והיו שוכים מרע' לפני השנה

"ויקברו ימי ישראל למוות ויקרא לבנו ליוסף ויאמר לו אם נא מצאתי חן בעיניך שים נא ידך תחת ירכי ועשית עמדי חסד ואמת אל נא תקברני במצרים" (זו כט)

דרשו חכמים (ב"ר צו ב): "הכל יודעים ואמרים בפיהם שהן מתים; אברהם אמר (בראשית טו ב): 'ואנכי הולך עירי', יצחק אמר (שם כז ז): 'ואברכה לפני ה' לפני מותי', אף יעקב אמר: 'ושכבתי עם אבתי, אימת? בשעה שנטה למוות'.

את הדגשת המדרש שיעקב לא הזכיר את מיתתו עד "שעה שנטה למוות", פרש רבי אריה יהודה ליב תאומים רבה של בראד:

בקרוב קהלות ישראל יש שנהגו לומר בכל לילה לפני השנה את נסח הודו שאומר חולה הנוטה למוות [והיו שוכים מרע]. ואולם המגן אברהם (רלט ז) כותב שאין לומר נסח זה, לפי שבתוכו אמורים: 'ואם אמות תהא מיתתי כפרה...' (ראה י"ד שלח ב), והרי אמרו חכמים (ברכות כ ב) שאין לומר כך, לפי שהאומר כך נותן פתחון פה לשטן לקטרטג עליו שיש להענישו על חטאיו.

אברהם ויצחק לא חששו להזכיר בחייהם את יום המיתה, כיון שבאותה שעה שהזכירו זאת היו חשבים כמתים; אברהם משום שלא היו לו בנים, ויצחק משום שהיה סומא, וכמאמר חכמים (נדרים סד ב) שסומא ומי שאין לו בנים נחשבים כמתים. ליעקב לעומתם אסור היה לפתח פה לשטן, ועל כן הדגישו חכמים שהזכיר זאת רק סמוך למיתתו ('עלת חו').

הקדוש ברוך הוא לבדו

בוהן לבות

"ויאמר השבעה לי וישבע לו וישתחו ישראל על ראש המטה" (זו לא)

פרש רש"י (ע"פ שבת יב ב) שיעקב השתחוה לצד השכינה השרויה למעלה מראשותיו של חולה.

את הסבה לכך שהקדוש ברוך הוא משרה שכינתו למעלה מראש החולה, פרש רבי יהונתן איבשיץ:

אדם בריא שבכחו להוציא את רצונותיו מן הכף אל הפעל, מלאכי רחמים מזכירים מעשיו ומעלים תפלותיו לפני בעל הרחמים. ואולם בעבור החולה שאינו מסוגל להתפלל ולקיים מצוות בפעל כרצונו, משרה הקדוש ברוך הוא שכינתו למראשותיו לשמע תפלתו ולראות את חשקת לבו. זאת לפי שאין המלאכים יודעים את הרהורי לבו של אדם, ורק הקדוש ברוך הוא לבדו הוא בוהן לבות (תפארת יהונתן). וזאה תוספות שבת יב ב ד"ה שאין ש"פ אמת' (שם).

והיה רבי מגור בעל הביית ישראל מוסיף ואומר:

הפקדון נפרע בזמן הנכון

הספור המפלא דלהלן אשר יש בו כדי ללמד על כחה של תפלה בכלל ושל ענית אמן בפרט, ספר מפי אחיה של בעלת המעשה, רבי יואל מרטין שיחי מליקווד ומפי המגיד הנודע רבי פסח קראהו שליט"א, ששניהם היו עדים לו מפלי ראשון.

אחותו הצעירה של רבי יואל, גב' ר', נסעה

בדרך לבית החיים בקווינס אל מקום קבורתו של הצדיק, לא יכלו שלא לחשב על צערה של אם החולה שכבר אבדה בת אחת, ועתה עמדה לאבד את השנייה. למרות המצב המיאש הן החליטו להתפלל בכל לבן לפני הכל יכול, באמונה תמימה שכפי שבידו להחיות מתים ברחמים

חזרות אחריו בדמעות שליט. כשהגיעו לפסוק: "גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע...", נשמע לפתע צלצול טלפון, ומיד לאחריו צווח מחרידה. רבי פסח נעצר בבהלה; "מה קרה", הוא שאל כשחזרו פושט על פניו, והתשובה שקבל הממה אותו: "החולה בכבודה ובעצמה התקשרה..." אמרו הנשים, כשבבלול והפתעה על פניהן.

"שלום אמא, מדברת ר'..." - אלו המלים שהספיקה האם לשמע לפני שהטלפון צנח מידה. בעודה שרויה בהלם מחלט התנדב מאן דהו להסיעה לבית החולים. הנשים מצדן שראו את הנס המוחשי מתחולל לנגד עיניהן, החליטו להמשיך פעת וביתר שאת להתפלל לרפואתה.

בני המשפחה כלם מהרו אל בית החולים, ושם נתקלו בפאניקה מחלטת מצד הרופאים. גם הם לא האמינו למתחולל לנגד עיניהם. המתה התעוררה לחיים.

בימים הבאים המשיך מצבה של ר' להשתפר. ראיתה אמנם טרם שבה אליה, אך היא הצליחה לשוחח עם בני משפחתה ואף לזכר פרטים רבים מהעבר.

נשות 'חבורת אמן' נזכרו בשאלה שהפנו בעבר, לאחר פטירתה של האחות, אל אחד מגדולי הדור: "להיכן הלכו כל רבבות הצדיקות שנצברו מאז יסוד החבורה?" ובתשובה הנחרצת שקבלו: "הצדיקות כלן נשמרות ב'בנק', והן יפעלו את פעלתן ברגע הנכון." פעת הגיע הרגע הנכון שאלי יחלו.

המגיד רבי פסח קראהו מוסיף ומספר:

"לקמחתי בבקר נסעתי לבקר את החולה בבית החולים. מכרח הייתי לחזות בנס המפלא בעיני. כשנכנסתי לחדר החולה, היא שכבה באפיסת כחות, וברצותי להפיח בה רוח חיים אמרתי כשבת שחוק על שפתי: 'הרי אני משמש כמוהל. עתה יש לך שתי בנות תאומות, בעזרת ה' כשיולד לך בן אני מתחייב למול אותו חנם אין כסף...' לחזק הדברים אף הנחתי לצד מטתה את כרטיס הבקור שלי. באותו רגע, לתדהמת כלם הזיזה החולה לראשונה את דה ונטלה באצבעותיה את כרטיס הבקור."

בשעת ספור המעשה הוסיף האח שיחיה ואמר: "לר' יש עוד דרך ארכה עד לרפוי המחלט, אך לאחר שראינו בחוש שהתפללות הועילו ופעלו מעל לטבע, אנו ממשיכים בכל עז בתפלה, ואף מבקשים מפלל הצבור להמשיך ולהתפלל עבור חיה ריזל בת דינה, שתהיה לה רפואה שלמה והיא תחזר במהרה לבריאות איתנה כפי שהיתה לפני שחלתה."

יו"ר העמודים וחשיניהם' לח עמ' קכ

אין צורך לתאר את הצער הנורא שאחז בבני המשפחה. אמא לתאומות קטנות צעירה ופעילה שבפתע פתאום הגיעה למצב שבו הרופאים אבדו תקוה לחייה.

שמונה שנים לפני כן נפטרה אחותה של גב' ר' ממחלה קשה, אף היא בשנות צעירותה. במהלך ימי מחלתה התכנסו כמה עשרות מחברותיה ובנות משפחתה והחליטו ליסד 'חבורת אמן' לרפואתה. במסגרת החבורה הן היו מתכנסות מדי בקר לאמירת ברכות השחר בצותא לרפואתה. רבבות אמנים נענו לזכותה, ולאחר שנגזרה הגזרה, החליטו אותן נשים להמשיך ולצבר זכיות לעלוי נשמתה, ואף קראו את החבורה על שמה: 'חבורת אמן - אהל שרה'. עתה, עם הודע דבר מצבה הקשה של אחותה, למרות דבורי הרופאים, החליטו הנשים שלא להתניש ולהפנות את הזכיות הרבות לרפואתה.

נשות אותה 'חבורה' יקרה שכבר היו למשפחה של ממש, החליטו להוסיף ולעשות מעשה. הן ארגנו מסע חזק לקברו של הרב הכולל דניו ירוק, הגאון הנודע רבי יעקב יוסף זצ"ל, מי שמסירות נפשו וגופו להעמדת הדת בגולת ארצות הברית עומדת ליהודיה עד היום הזה, ואף בקשו ממכר המשפחה, המגיד הנודע רבי פסח קראהו שילנה את המסע בדברי חזק והתעוררות.

בדרך לבית החיים בקווינס אל מקום קבורתו של הצדיק, לא יכלו שלא לחשב על צערה של אם החולה שכבר אבדה בת אחת, ועתה עמדה לאבד את השנייה. למרות המצב המיאש הן החליטו להתפלל בכל לבן לפני הכל יכול, באמונה תמימה שכפי שבידו להחיות מתים ברחמים, כך יוכל לחלץ את גב' ר' מהמצב שהרופאים

רואים בו כמות - לחיים.

בדרך הן פקדו את קבריהם של עוד כמה מצדיקי אמריקה, כמו הגאונים רבי אברהם פאם, רבי יעקב קמינצקי ורבי העניך ליבוביץ, תלמיד החפץ חיים, אשר סבה של החולה, רבי צבי הירש היה ממקורביו ומתומכיו הגדולים. בכל הקברים שפקדו הן הזכירו את זכותה של החולה והתפללו מעמק לב לרפואתה.

לקראת סיומו של המסע הגיע רגע השיא. לאחר דברי חזק מרוממים שהזילו דמעות מעיני הנאספות, נעמד המגיד רבי פסח והחל לקרא בהתרגשות את פרק כ"ג בתהלים: "מזמור לדוד ה' רעי לא אחרר", כשהכל

עם משפחתה לנפש בעיר מיאמי שבמדינת פלורידה. בעצומו של הנפש היא חשה לפתע שלא בטוב ופנתה לבית החולים. עם הגיעה לבית החולים קרסו מערכות גופה ולבה דמם. לאחר החיאה ממשכת שבו המערכות לפעילות, אולם המח שבמשך דקות ארוכות לא קבל חמצן הספיק להפגע אנושות.

גב' ר' נכנסה למצב של 'קומה'. במשך כמה שבועות שכבה ללא הכרה, ולאחר שהרופאים המקומיים פכרו ידיהם ביאוש העברה לבית החולים בניו ירוק, ושם, לאחר בדיקות מקיפות נאלצו הרופאים לבשר לבני המשפחה את אבחנתם המצאת: "המח מת", הם אמרו, "אין שום סכוי להחלמה. מעולם לא התרפא איש ממצב שכזה", הוסיפו.

ברכות שאינן נענות באמן

עניית אמן אחר המברך על אכילת אסור

א. האוכל דבר אסור במזיד, לא יברך לא ברכה ראשונה ולא ברכה אחרונה, לפי שאין ברכתו אלא נאוי. ואם ברך אין עונים אמן אחר ברכתו.

מקורות ובאורים:

שנינו בבביתא (ב"ק צד א): "הרי שגזל סאה של חטים, טחנה, לשה ואפאה והפריש ממנה חלה. כיצד מברך? אין זה מברך אלא מנאץ, וכל זה נאמר (תהלים י ג): 'ובצע [גזלן] ברח גאץ ה'". למעשה, נחלקו ראשונים בדין העובר ואוכל דבר אסור במזיד האם חייב לברך עליו ברכת הנהנין: לדעת הרמב"ם (ברכות א יט) אינו מברך על אכילת דבר אסור, לא ברכה ראשונה ולא ברכה אחרונה. לשיטתו, כגנת הבריתא באומרה: "כיצד מברך? אין זה מברך אלא מנאץ" היא - כיצד יתכן שמוטלת עליו חובה לברך ברכות הנהנין? והלאו אין ברכתו אלא נאוי (כסף משנה' שם). ואולם הרשב"ד (שם) השיג על הרמב"ם וסובר שהעובר ואוכל דבר אסור חייב לברך עליו פדיו, לפני אכילתו ולאחריה. לשיטתו פגנת הבריתא לומר שאמנם האוכל דבר אסור אין ברכתו אלא נאוי, ואולם עם כל זאת אינו רשאי לאכל מבלי לברך (רא"ש ברכות ז ב). לדעת ה"י (או"ח קצו א), הרשב"ד חולק על הרמב"ם רק לגבי האוכל אסור בשוגג, ואולם לגבי האוכלו במזיד, מסכים הוא עם דעת הרמב"ם שאינו מברך, וראה בהלכה הבאה. ואולם במקורות וציגונים שברמב"ם מהדורות פריקל שם ציגו שמדברי המאירי (ב"ק צד א) משמע שלשיטת הרשב"ד מברכים תחלה וסוף אף באוכל אסור במזיד. וראה שם שציגו לעוד פוסקים הסוברים כן.

שעובר על ברכה לבטלה, עובר אף על אסור נאוי, וכפי שכתב ה'דברי חמודות' (שם).

להלכה פסק ה'שלחן ערוך' (קצו א) פדעת הרמב"ם שאין לברך על אכילת אסור, לא ברכה ראשונה ולא ברכה אחרונה. הלכה זו נוהגת בין אם עץ המאכל אסור על האדם, מדאורייתא או מדרבנן, ובין אם המאכל עצמו הוא מאכל החר אלא שהאדם אסור על עצמו בנדר או בשבועה (משנה ברורה' שם א, מתוספתא דמאי ב יד). על פי זאת פסק ה'משנה ברורה' (שם ב, מתוספתא שם) שאין לענות אמן אחר המברך על מאכל אסור.

ה'פרי מגדים' (שם משב"ז א) כתב שעל מאכל החר שהזמן גורם לו אסור, כגון מי שאוכל שלא פדיו ביום הכפורים, יש לומר שאף הרמב"ם מודה שצריך לברך. על פי זה כתב בספר 'לקט הקמח החדש' (קכד כג) שהשומע ברכתו חייב לענות אמן, ובפרט שאפשר לדון את המברך לכף זכות שהתירו לו לאכל מחמת סכנה. ואולם ה'מטה אפרים' (תר כד) סובר שאף האוכל מאכל החר בזמן אסור, לא יברך.

הגר"ש" אוערבה הסתפק במי ששומע את חברו מברך מתוך פגנה לאכל דבר אסור, אולם השומע יודע שהוא דבר מותר, האם צריך לענות אמן אחר ברכתו. לדגמה: המברך על פרות שחושבם לטבל והשומע יודע שהפרשו מהם תרומות ומעשרות. שכן על אף שהברכה נאמרה על דבר החר, מכל מקום עבר המברך אסור באכילה זו, כפי שאמרו במסכת קדושין (פא ב) שהעושה מעשה ככנות אסור צריך פפדה, אף על פי שבפעל לא עשה אסור (הליכות שלמה - תפלה פרק כב דבר הלכה אוח כט).

ב. האוכל דבר אסור בשוגג, צריך לברך ברכה אחרונה אחר אכילתו גם כאשר נודע לו שאכל אסור, וצריך לענות אמן אחר ברכתו.

מקורות ובאורים:

אף על פי שלדעת הרמב"ם (שם) אין מברכים ברכת המזון אף על אכילת אסור בשוגג, הכריעו ה'שלחן ערוך הרב' (שם א) וה'משנה ברורה' (שם ד) פדעת ה"י, שהאוכל אסור בשוגג יברך ברכה אחרונה. זאת משום שברכה על אכילת אסור בשוגג אינה נאוי.

הגאון רבי משה הלל הירש שליט"א ראש ישיבת סלבודקא

הזדשי אמונים מדברי מרנן ורבנן על עניית אמן

אמן - חבור של שני אנשים

כלם כבר יודעים ומכירים במעלה העצומה של עניית אמן. חז"ל מפליגים בה מאד מאד, עד שאמרו (ברכות נג ב): "גדול העונה אמן יותר מהמברך", ויש להבין במה היא גדולה מהברכה ומהו סוד גדולתה העצמית.

נראה לבאר שכאשר אדם עונה אמן בכונה אחר ברכת חברו, הוא מצהיר בכך שגם הוא מצטרף לברכותיו, והרי זה כאלו שני אנשים ברכו יחד.

האחדות של שני אנשים בברכה המשלמת על ידי עניית אמן, זהו דבר שאין בנמצא דגמתו. לכן יש כח מפלא באמן יותר מאשר בברכה, כי ברכה היא דבר חשוב מאד, אף בעניית אמן יש אחדות של שנים באותה הברכה.

אולם פדי שהמברך והעונה אמן יתחברו, יש להקפיד לענות אמן בכונה. ולמשל, כשהחזן אומר: "ברוך אתה ה' מגן אברהם", צריך לכוון: אמן שיהיה מברך שם ה' שהוא מגן אברהם. כן בברכות השבח, וכשמגיעים לברכות הבקשה, כגון "אתה חונן לאדם דעת ומלמד לאנוש בינה, חננו מאתך דעה בינה והשכל בא" חונן הדעת", אזי צריך לכוון: אמת שהוא חונן דעה, ויהי רצון שיחונן לנו גם כן דעה' (משני"ב ככד ו). וכך בכל

ברכה וברכה יש לכוון כפי ענינה. בנוסף, בעניית אמן מצהירים ומאמינים שהכל מה' לבדו. שכל ענין עבודת התפלה הוא שאנחנו אומרים ומבינים שאין לנו שום דבר שאנו יכולים לעשות בעצמנו, אלא הננו כלנו תלויים בה', ובלעדי אנו כולם. זו גם העבודה של האמן, שאנחנו אומרים להקדוש ברוך הוא אנחנו כולם, והכל תלוי בה'.

כאשר עונים אמן על ברכות התפלה מצטרפים כל הקהל ויחד מצהירים ומעידים כי הקדוש ברוך הוא הוא הכל, "ואין עוד מלבדו".

זוהי הגדלות של אמן, וברוך ה' שיש לאמן זה ארגון נפלא כל כך שמחזק אותו. דבר זה בודאי מביא פבוד לקדוש ברוך הוא ומקרב את הגאולה.

מתוך דבריו בכנס 'בני אמונים' אב תשע"ה

בכל מדה ומדה

חכמי המשנה (ברכות נד א) למדו מהפסוק (דברים ו ה): "ובכל מאדך", שכל מדה ומדה שהקדוש ברוך הוא מוידד לאדם, בין מדה טובה ובין מדת פרענות, עליו להודות לו.

רבי משה אריה ליב ליטש רוזנבוים בעל 'אמרות ה' כותב בצנאטו, שהדפסה בסוף ספר 'אלה דברי שמואל', תחת השם 'קנטרס בני יהודה' (אות מ) שעל יסוד זה מרמז הכתוב (תהלים פט ג): "ברוך ה' לעולם ועד" אמר ואמן, אמר ראשי תבות "אם מוידד נעים", וכן "אם מוידד נוראים", דהיינו בין אם ה' מוידד טובות ובין אם מוידד רעות, בכל 'ברוך ה' לעולם'. בסוף צנאטו אף חזר המכתב על יסוד זה וחזרו בחרוזים:

"בטוחו בה' בכל עת ובישועתו תתאמרו,
'ברוך ה' לעולם ועד' ואמן ואמן תאמרו,
אם מוידד נעים ואם מוידד נוראים זמרו,
כי הפל לטובה, לבניו לאמר להם תטהרו"

גם זו לטובה

במסכת ברכות (ס א) אומר רבי עקיבא שבכל עת יהא אדם רגיל לומר: 'כל מה שה' עושה - לטובה הוא עושה'. רבי חיים יצחק אהרן רפפורט, המגיד מוילקומיר, מפרש כי בכך שאנו עונים אמן שמשמעותה 'א-ל מלך נאמן' (שבת קיט ב), אנו מעידים שגם כאשר נוהג עמנו הקדוש ברוך הוא במדת הדין נאמן הוא עלינו שהוא עושה זאת לטובתנו. שכן השם 'א-ל' מכון כנגד מדת הרחמים, ככתוב (תהלים נב ג): "חסד א-ל כל היום". ואלו 'מלך' מורה על מדת הדין, ככתוב (משלי כט ד): "מלך במשפט יעמיד ארץ". נמצא שבכל עת שאנו עונים אמן אנו אומרים שבינינו אנו נוהג עמנו הקדוש ברוך הוא במדת הרחמים שאלהי מלך השם 'א-ל', ובין אנו נוהג עמנו במדת הדין 'מלך', נאמן הוא עלינו שפונתו לטובתנו.

הצהרת אמונה זו אינה נאמרת רק על העבר אלא גם על העתיד. שכן בעת שעונים אמן על חזרת התפלה יש לנו, שבינינו אנו מתקבל תפלתנו ובין אנו חלילה לא תתקבל, מאמינים אנו שהכל לטובתנו ('עיני יצחק' שבת קיט ב).

למערכת עלון "וכל מאמינים"
רב שלום וברכה,

בעלון מס' 458 - פרשת חיי שרה - במדור 'פתחו שערים' הביא נשיא ומיסד בני אמונים הרב יעקב דב מרמור שליט"א ספור על בחור ששאל את זוגו בזכות שקבל על עצמו לומר מדי בקר ברכות השחר בחברותא. בטוחני שרגשות רבים בספור שהבאתם על מציאת הזוג, וברמזים הנפלאים שהוספתם ושצפתם על כך.

באותה שבת נפגשתי עם ידיד, ודברנו בינינו על אודות ענין זה. לתדהמתי ספר לי אותו ידיד על עצמו, שגם זוגו התעכב; חברי התארוסו בזה אחר זה, והוא נשאר לבדו בין כחלי הישיבה. בעקבות דברי חזק שקרא בעלונכם, הוא החליט לקבל על עצמו לברך ברכות השחר בחברותא, ואכן זכה להתארוס אחרי תקופה קצרה. הוא אף נוכח לראות עין בעין כי זכה לכך בעקבות קבלה זו, כאשר אחד מאחיה של הכלה אמר לו, כי כאשר ראה אותו נגש באחת השבתות לומר ברכות השחר לפני אדם אחר, מצא הדבר חן בעיניו, והוא המליץ עליו בפני אביו.

אותו ידיד בקש ממני לכתב מכתב זה למערכת העלון, כדי לחזק בענין את הצריכים חזק, ואף הוסיף להביא רמז לענין זה: בעל ה'בני יששכר' כתב בספרו 'אגרא דפרקא' (אות סג): "כל האומר מזמור 'שיר למעלות' אשאר עיני אל ההרים מאין יבא עזרי בסוף כל תפלותיו, קדם עקרת רגלי, ומזמנים לו בת זוגו ההוגנת לו". ואכן כל המתבונן מבין שפולחן במזמור זה בקשה לזכות לעזר כנגדו. המעמיק להתבונן יבחין כי סופי התבות: "ההרים מאין יבא" הם 'אמן', הא למדת שהמקפיד על עניית אמן זכה במהרה לעזר כנגדו.

זאת ועוד, לגבי ברכות ואמן מצאנו בחז"ל דרשות בסגנון: "אל תקרי" [אל תקרי מה אלא מאה]; "אל תקרי" שמר אמינים אלא שאומרים אמן]. ואולי נתן לדרש אף בדרך "אל תקרי": אל תקרי "מאין יבא עזר" אלא "מאמן יבא עזר".

ברכת ה' עליכם. תחזקנה ידיכם.
נ.ר.ק.

גלילות ירושלים ת"ו

נתן לשלח מכתבים לפקס שמספרו 08-9746102
או לכתבת המייל: 9139191@gmail.com

צדיק באמונתו

ברכות ואמן במשנת בעל ההלולא

האהל על מקום קבורתו של בעל ה'בני יששכר' בעיר דינוב

ה'בני יששכר' "ה בטבת תר"א

הרה"ק רבי צבי אלימלך שפירא נולד בכפר יאבורניק שבגליציה לאביו רבי פסח שהיה מלמד תשכ"ר. אמו היתה אחייניתו של רבי אלימלך מלידנסק, ובהוראתו קראה לילדה על שמו עוד בחייו, כסגולה לאריכות ימים, לאחר שילדיה הקודמים נפטרו.

בצעירותו.

הסתופף בצל החוזה מלבלין, ורבי מנחם מנדל מרימינוב, ואחריהם נסע למגיד מקוזניץ ולבעל 'האוהב ישראל'. שמש ברבנות בערים רבות. בשנת תקפ"ט התמנה כרב העיר דינוב, שבה שמש ברבנות עד יום הסתלקותו ב"ח טבת תר"א, ובה מנוחתו כבוד.

רבי צבי אלימלך חבר עשרות ספרים בכל חלקי התורה. ואולם המרכזי שבהם, שעל שמו אף נקרא, הוא הספר 'בני יששכר', אשר מאז הדפסתו הראשונה בשנת תר"ו יצא בעשרות מהדורות. ספר זה מכיל מאמרים מסדרים לפי שנים עשר חדשי השנה, תוך התמקדות מיוחדת על חגי ומועדי ישראל.

עניית אמן מועילה לכלם

אמרו חכמים (תנ"א זוטא פ"כ) שלעתיד לבא יצלו פושעי ישראל ששכר השלכו לגיהנם ויפתחו בפניהם שערי גן עדן בשכר עניית אמן. רמז לכך מביא ה'בני יששכר' מכתב שהמלה 'אמן' במלוואה היא פגימטריה של המלים "זך" ו"רע". כלומר שעניית אמן מועילה לא רק לצדיקים הזכרים אלא אף לרשעים.

עניית אמן מקרבת את הגאולה

"עניית אמן מקרבת את הגאולה העתידה, ככתוב (עמוס ט יא-יב): "ביום ההוא אקים את סכת דויד הנפלת...; נאם ה'", נאם אותיות אמן.

בספרו 'רגל ישראל' (מערכת א ערך אמן) כותב בעל ה'בני יששכר' מאמר ארוך מלא רמזים וסודות עמוקים על גדל מעלת עניית אמן. המאמר פותח בדברים הבאים:

"לגדל ערכו ולהפלת שוכר העונה אמן ולגדל ענין המעלים מענייתו אאר"ך קצת בלשון הזהר. ובואו אחי שקדו על דלתות החכמה וזכות אותי ואתכם באתי, ולהיות מזכרת לי ולכם".

לגדל עמקו של המאמר הארוך, לקטנו מתוכו כמה נקודות המלמדות על מעלת העונה אמן:

עניית אמן - נדר גדול

המלה 'אמן' במלוואה [אל"ף מ"ם נ"ו] היא בגימטריה מאתים תשעים ושבע, כשוי הגימטריה של המלים 'נדר גדול', וכפי שאמרו חכמים (ברכות נא ב): "גדול העונה אמן יותר מן המברך".